

N:o 107.

Af Herr **S. A. Hedlund**: *Om upphäfvande af Kongl. förordningen den 11 December 1868 rörande andliga sammankomster.*

Härmed får jag vördsamt föreslå,

att Riksdagen måtte för sin del besluta upphäfvande af Kongl. förordningen af den 11 December 1868, rörande andliga sammankomster.

Denna förordning utgör, såsom man känner, en kvarlefva af det gamla så kallade konventikelplakatet af den 12 Januari 1726, hvilket skrifvit rätt många blad i svenska kyrkans och svenska statens historia, som man nu mera skulle gerna se utplånade. Den ofvan åberopade förordningen hvilar i sjelfva verket på samma falska uppfattning som hennes företrädare, om också dennes mest oförnuftiga och rättsvidriga bestämmelser måst, genom tidsmedvetandets makt, väsentligen maka åt sig. Båda förordningarna äro i grunden samme andes barn, nemligen *den* andes, som »sammanblandar det andliga och verldsliga regementet» — att tala med Augsburgiska bekännelsen —; som ser med ovilja de fria religiösa rörelser, hvilka utgöra det andliga livvets naturliga yttringar och oundgängliga vilkor; som anser gudaktighet kunna väckas och underhållas ge-

nom yttre stadgar och påbud, med ett ord, den i kristna kyrkans historia alltför väl kände köttslige ande, som i hvarje ny religiös uppfattning ser endast villolära och osanning, och som, än fruktande, än misstroende sanningens inre kraft, söker med verldsliga tvångsmedel qväfva dessa förmenta villoläror.

Det är denna samme orene ande, som ännu framttitar i den här afsedda förordningen. Men hvarje sådan ande bör, utan vidare omständigheter, undanskaffas, att ej säga utdrifvas, ur vår kyrka och församling.

Här torde någon invända, att om också förordningen måste i och för sig ogillas, så har hon dock icke visat sig i praktiken särdeles menlig.

Detta tal, som ej sällan höres, beror på okunnighet om verkliga förhållandet. Under de sista åren hafva *många* fall inträffat af så kallade »brott» mot förordningen af den 11 December 1868 med thy åtföljande bestraffningar, och man kan med trygghet säga, det *hvarje* sådan bestraffning varit en å samhällets sida, genom dess lagstiftning, begången orättfärdighet.

Det åligger mig att gifva skäl för detta hårda omdöme. Det kan ske med få ord.

Sammankomster till gemensam uppbyggelse och andaktsöfning höra till människornas djupaste andliga behof och utgöra på samma gång verk samma medel till närande af den fromhetens eld, hvaraf väl en gnista bor i hvarje människobröst, men som likväl lätt undertryckes under lefvernets omsorger och lidelsernas kamp. Gemenskapen (kommunionen) väcker den slocknande elden till nytt lif, då de spridda, enskilda lågorna här sammantändas till en stark och helig offereld.

En så upptänd eld kan vara fromhetens och kärlekens, men kan också vara fanatismens och vansinnets.

Häri ligger det betänkliga, och häri ligger ansvaret för dem, som skola skilja mellan båda och, om möjligt, förebygga den senare elden, utan att qväfva den förra.

Kan det ske genom yttre makts medel, eller har ej fastmer deras användning städse visat sig egnad att just uppkalla de orena öfverdrifterna? Jag är ej tveksam om svaret på denna fråga.

Att ställa religiösa sammanträden under vare sig kyrklig eller verldslig polisuppsigt är — derom vittnar all historisk erfarenhet — fåfång möda för vinnande af det afsedda ändamålet, äfven om detta vore godt, det vill säga afsåge *endast* att återhålla de skadliga öfverdrifterna, men icke det så kallade »irrlärliga» predikandet. Måne det likväl ej är — om

man vill vara upprigtig — just det senare ändamålet hvarför kyrkans zeloter i första rummet ifrå?

Det finnes *inga* sammankomster, hvilka icke *kunna* vara förenade med allehanda ofog. Det vore då följdriktigt af lagstiftningen att, då man ej vill längre rent af förbjuda dem — såsom man under lång tid, på kyrkans tillskyndelse, men icke till hennes heder, gjort i fråga om vissa religiösa sammankomster — föreskrifva, det den verldsliga polismakten skulle ega fritt tillträde till alla möjliga sammankomster mellan menniskor, vare sig för politiska debatter eller dryckeslag, inom det ena eller andra sällskapet, ordnar och icke-ordnar, jemte rättighet att upplösa dem. Men ett sådant ingrepp i den fria församlingsrätten skulle väl ej ens den ifrigaste så kallade »ordningsvän» i vårt land vilja förorda. På det religiösa området — det ömtåligaste af alla — låter man likväl ett sådant ingrepp i den borgerliga friheten ega bestånd, och detta äfven då maktmissbruken trädt öppet i dagen.

»I kunnen — utropa de så kallade »läsarne» — fritt sammankomma, i större eller mindre kretsar, för att fira edra ordenshögtider, ja, äfven för att drifva spel och dryckenskap, men när *vi* vilja komma samman till inbördes uppbyggelse, så har ej blott presten, utan ock länsmanen och fjerdingssmannen rätt att intränga i huset eller salen och, »i händelse af oordning eller olaglighet», »der så nödigt anses», det vill säga då man så finner för godt, upplösa sammankomsten, det är, drifva de församlade på dörren».

Det må ej förtänkas dem, som härför kunna utsättas, att de finna en sådan ordning icke vara hvilande på sanna rättsgrunder.

Men godtycket inskränker sig icke härtill, det kan inträda redan *innan* någon sammankomst kommit till stånd, således innan någon som helst »olaglighet eller oordning» kunnat inträda, nemligen för det fall, att det vore fråga om att vid sammankomsten någon ville uppträda, hvilken, varande »ej prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika», gjort sig misstänkt för, att hans föredrag kunde »anses» leda till söndring i kyrkligt hänseende» etc. Kyrkorådet kan på förhand förbjuda en sålunda »ansedd» man »att inom församlingen vidare uppträda.» Dermed äro naturligtvis sammankomster, afsedda att fortfarande åhöra en sådan man, på förhand förbudna, och ställer sig mannen icke det godtyckliga förbudet till efterrättelse, så straffas hans trotsighet eller nitälskan med dryga böter, allt under det ingen bevisningsskyldighet åligger kyrkorådet

och intet ansvar drabbar detsamma för äfven den mest godtyckliga utöfning af den omnämnda rättigheten.

Jag tvekar ej att uttala, det den verldsliga maktens ingripande i sådana mål, för att understödja den kyrkliga skuggrädslan eller den trångbröstade ofördragsamheten, är oberättigadt. Den verldsliga lagen har att straffa verkliga oordningar, och om derom ej stadgats tillräckligt i strafflagen, så må denna brist afhjelpas, utan att undantagslag stiftas för sammanträden till gemensamma andaktsöfningar. Detsamma gäller om sammankomster, som kunna störa den allmänna gudstjensten. Hvarje gudstjenst — vare sig under ledning af vederbörande presterskap eller utan sådan ledning — må kunna påräkna den borgerliga lagens och ordningsmaktens skydd mot fridstörarne.

Jag vågar således upprepa mitt förslag,

det Riksdagen måtte för sin del besluta att, med upphäfvande af Kongl. förordningen af den 11 December 1868, sammankomster för andaktsöfning må i borgerligt afseende göras likställiga med alla andra slag af sammankomster.

Stockholm den 28 Januari 1881.

S. A. Hedlund.
